

משל ומשל

ניצול הזמן ללימוד התורה

בחודש טבת - יש לנו את הלילות הארוכים ביותר בשנה, כידוע (עי' מנחות פט. ורש"י שבת כב.), ואמרו חז"ל (עי' עירובין סה. וטור סי' רלח, ובאחרונים שם): לא איברי לילה אלא לגירסא. וכן פסק מרן **השלחן ערוך** (סי' רלח ס"א): "צריך ליזהר בלימוד הלילה יותר מבשל יום, והמבטלו עונשו מרובה". עכ"ל. וכתב שם **המשנה ברורה** (סק"א), וזה לשונו: "כדאמרין לא איברי לילה אלא לגירסא, וכיון דלכך נברא הלילה, על כן צריך ליזהר בה יותר. ואיתא בגמרא (ע"ז ג.) כל העוסק בתורה בלילה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. עוד אמרו (מנחות קי.) תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה - מעלה עליהן הכתוב כאילו עסוקין בעבודה, ומייתי שם מקרא. עוד אמרו (תמיד לב:) כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו, שנאמר קומי רוני בלילה [היינו לעסוק בתורה], וכתב בתריה שפכי כמים לבך נוכח פני ה'. וכתב הרמב"ם (פ"ג מהל' ת"ת ה"ג), והובא ביורה דעה סימן רמ"ו (סעיף ב): הרוצה לזכות בכתרה של תורה, יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בזה וכו'. ומה דכתב בכל לילותיו, היינו דאפילו בקיץ בלילות הקצרים, כגון בתמוז - שאז נקבע הלילה העיקר לשינה כמו שכתבו התוספות (עירובין סה.) - אפילו הכי צריך על כל פנים ללמוד מעט קודם השינה". עכ"ל.

והרב תפארת ישראל (בועז, פ"ד דקידושין) כתב, "אולם גם על הנפש, על מדותיה ומעלותיה, יפעל הזמן מאוד. הלילה נאותה יותר להתעמקות ולאוקמא גירסא בסייעתא דשמיא, דעל ידי הדממה ששולטת אז, מתקשרים החושים טפי בהעניינים, וכמו שאמרו חז"ל (עירובין סה.), לא איברא סיהרא אלא לגירסא".

והגאון רבי יששכר שלמה טייכטל זצ"ל - בעל ה"משנה שכיר" (בפירושו עה"ת - פר' לך לך) הביא רעיון נפלא, וזה לשונו: "שמעתי מפי ידידי הגאון העילוי רבי חיים בער גראסס זצ"ל ממונקאטש, שפירש, "ויחלק עליהם לילה", היינו שהקב"ה חילק בין אברהם ובין המלכים שעמדו נגדו, ה"לילה", איך אברהם מוציא הלילות ואיך הם מוציאים הלילות, אברהם הוציא הלילה בתורה וקיים בעצמו "לא איברי לילה אלא לגירסא" (עירובין סה.), וישב ולמד כל הלילה, וכמו שכתב הרמב"ם (בהל' ת"ת פ"ג ה"ג) שאל יאבד לילה אחת מתוך לילותיו. ואני אמרתי שזה נרמז בסיום התורה: משה לעיני כ"ל ישראל - ס"ת לילה, היינו שמי שרוצה לזכות לכתרו של תורה אל יאבד אף לילה אחת, ואברהם קיים זאת בעצמו. וכבר אמרו ז"ל (חגיגה יב:) כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד מושך עליו ביום, וזכות לימודה של תורה של לילה - עמדה לו לנצח את המלכים. וכיוצא בו מצינו ביהושע בשעה שהיה רוצה לכבוש את יריחו "וילן שם בלילה ההוא" (יהושע ה, ט), ואמרו חז"ל (סנהדרין מד:) מלמד שלן בעמקה של הלכה. מה שאין כן המלכים איך הוציאו הלילות בנאצות ובעבירות, וזהו "ויחלק עליהם", היינו בין אברהם ובין המלכים, ה"לילה".

ובמסכת סנהדרין (דף ט.צט.) איתא, רבי נהוראי אומר: כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, עליו הכתוב אומר כי דבר ה' בזה ואת מצוותו הפר הכרת תכרת הנפש היא. ע"ש. ונפסק להלכה ברמב"ם (פ"ג מהל' ת"ת ה"ג), ובשלחן ערוך יו"ד (סימן רמו סעיף כה), ובמשנה ברורה (סימן קנה סק"ד), ע"ש. וכיוצא בזה אמרו **במסכת תענית** (דף לא.): "ודלא מוסיף - יאסף. מאי יאסף? אמר רב יוסף: תקבריה אימיה".

ורואים מכאן יסוד גדול: שכל זמן שאדם עסוק במצוות, אין עליו טענה למה הוא בטל מלימוד התורה, אבל כשיש לו זמן פנוי ואינו מנצל ללימוד התורה, הרי זה מתחייב בנפשו ב"מ. וצריך להבין, למה הענין הזה חמור כל כך? ההסבר הפשוט הוא משום שעוון ביטול תורה חמור מאד, יותר מכל העבירות (כדאיתא בספרי פרשת עקב), ולכן מי שאינו עוסק בתורה כשיש לו זמן, מתחייב מיתה לשמים ב"מ.

אבל אפשר להוסיף בזה עוד עומק להבנת הענין: הגאון רבינו יוסף חיים זצ"ל בספר **בן איש חי** (ח"ד עמ' קסא) מביא **משל**: בעיר אחת היו שני עשירים, שהתחרו זה בזה בעושרם, מי עשיר יותר? האחד היה באמת עשיר גדול, ואילו השני היה פחות ממנו בעושרו, אבל היה רמאי ונוכל גדול. אמר אותו נוכל לחבירו: הבה ונערוך מבחן ניסיון, ונראה מי עשיר יותר, נעלה על ספינה ונפליג, ובלב ים נתחיל לזרוק מטבע אחר מטבע, ומי שיפסיק ראשון מפני שליבו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, אות הוא שאין עושרו גדול כל כך, וחבירו יותר עשיר ממנו. הסכים חבירו העשיר, והלך לביתו להביא שק מעות. אבל הנוכל התגנב אל צורף נחושת, והזמין אצלו שני שקים של מטבעות מזוייפים. שניהם עלו על הספינה, והתחילו להשליך מטבעות אל הים. העשיר כל מטבע ומטבע שזרק, היה מתעצב אל ליבו, וליבו כואב ודואב, ואילו חבירו הנוכל השליך את מטבעותיו בשאננות מפתיעה, וישלך עליו ולא יחמול, רוקן את השק האחד והתחיל להשליך מהשק השני. כיון שראה כך העשיר, וימת ליבו בקרבו, ומיד הכריז על כניעתו.

זהו המשל. ולענייננו, אפשר להבין על פי זה למה חמור כל כך עונשו של מי שאינו מנצל את זמנו לקיום מצוות וללימוד התורה הקדושה, משום שאדם שמסוגל לבזבז את זמנו לריק ולבהלה, כמו שאומרים העולם "שורף את הזמן", אדם כזה מעיד על עצמו שהוא ריק מתוכו, ובתוך תוכו הוא "מטבע מזוייף", שאילו היה תוכו כבד, והיה "מטבע זהב טהור", היה כואב לו על כל רגע שהולך לאיבוד. ולכן אדם כזה שמבזבז את הזמן לריק ולבהלה, ולא מחשיב את הזמן, מן השמים לוקחים לו את הזמן, כי פשוט חבל על הזמן, חבל שישרוף את הזמן. זהו העומק של הדברים.

מכאן אפשר ללמוד כמה חשוב לנצל כל רגע פנוי. לאדם יש הרבה רגעים פנויים במשך היום, אם זה בשעה שעומד ומחכה לאוטובוס, אם זה בשעה שמחכה בתור לאיזה מקום, וכן כל כיוצא בזה, במקום שיעביר את אותם רגעים ריקים מתוכו, במקום שישרוף את אותם רגעים, הרי הוא יכול ללמוד באותם רגעים הלכה אחת, או משנה אחת, או פרק תהילים אחד, וכיוצא בזה. והרי זה קונה עולמו בשעה אחת.

איזה מזל!?!?

השבט שכנגד החודש

כתוב במדרש (תנחומא, ויחי טו), שכל חודש מ"ב חודשים - הוא כנגד אחד מ"ב השבטים, (אך לא כתוב שם מהו הסדר). וכתבו המקובלים, שהסדר הוא לפי סדר הדגלים (שערי אורה שער ה, ופרי צדיק לר"ח כסלו אות ב בשם האר"י ז"ל). ולפי זה, חודש 'טבת' - הוא כנגד שבט 'דן' (שערי אורה פ"ה. ועיין עוד בבני יששכר מאמרי חודש כסלו טבת - רמזים נפלאים בזה).

מזלו של החודש

כאמור מספר יצירה (פרק ה), מזלו של חודש 'טבת' - הוא מזל 'גדי'. ואף שאמרו רבותינו (שבת כגו.) "אין מזל לישראל", היינו שישראל על ידי מעשיהן בתורה - הפוכים שפיטת המזל לכל אשר יחפצו, אבל על כל פנים בתולדה יש להם מזל (בני יששכר מאמרי חודש שבט מאמר א אות ב).

קצת על בני מזל 'גדי'

בן מזל 'גדי' - הוא שאפתן בערבון מוגבל. כלומר, מטבעו הוא שואף להגיע למטרה שהציג בפניו, או תפקיד שבחר בו, אך אין לו שאיפות יותר גדולות, או אמביציה מיוחדת להגיע למשרות יותר גבוהות, רק אם המצב דורש זאת.

כמו כן, הוא בעל רצון חזק, ישר ונחוש החלטה - להגיע למטרה ששואף אליה. אפשר לומר עליו שתכונות אלו שולטות בכל חייו, וכל פעולותיו מכוונים להגיע למטרה אליה הוא נכסף.

מטבעו - הוא ישר מאד, פגיע מאד, בעל שם טוב, והכבוד תופס אצלו מקום חשוב בחיים. הוא לא יסלח לכל החיים לאותו אדם שפגע בכבודו או שרימה אותו, אם כי לאלה שביקשו את סליחתו - מוכן הוא לסלוח להם כלפי חוץ, אבל בליבו פנימה הוא שומר להם טינה כלשהי.

בן מזל 'גדי' - משרה מסביבו בטחון ושקט, אחת הסיבות לכך היא - שבני מזל זה יודעים להעריך באחרים תכונות שהם חסרים אותם.

הוא מחפש תמיד את השלימות. קפדן מבחינה מסויימת. אם כי הוא סבלני מאד.

הוא דייקן וגאה בכל מה שהוא עושה, ונאמן לכל אדם ולכל דבר שנראה לו ראוי לנאמנות. יש לו חוש אינטואיציוני כדי לדעת מי הוא הראוי לנאמנות.

מפאת היותו ישר, הצדק אצלו מודגש יותר מאשר הרחמים, הוא אינו רך, ואינו בלתי אנוכי. לפעמים אפילו בלתי נסבל, הוא אינו יכול לשאת חולשה או חוסר החלטה.

התכונות הדומיננטיות אצל בן מזל 'גדי', הם: רציני ואחראי, בעל משמעת עצמית, שאפתן, בעל כושר ארגון, מחושב, זהיר, ומתמודד היטב עם מגבלות וקשיים.

(מתוך הספר "גלגל המזלות" בהסכמת גדולי ישראל)

שמו של החודש

בתורה לא נזכרו שמות לחודשים, אלא רק מספרים "החודש הראשון" וכו' (רמב"ן, שמות יב, ב). שמות החודשים "ניסן", "אייר", וכו', עלו עמנו מבבל לאחר חורבן הבית הראשון (ירושלמי, פ"א דר"ה ה"ב).

בנביאים שעלו מבבל, מצאנו שהזכירו חלק משמות החודשים, כגון בספר זכריה (א, ז; ב, ז; ג, ז) נזכרו החודשים "שבט" ו"כסלו", וכן בספר עזרא (ו, טו) נזכר חודש "אדר", וכן בספר נחמיה (א, א; ב, א; ג, א; ו, טו) נזכרו החודשים "כסלו", "ניסן", ו"אלול", וכן במגילת אסתר (ב, טז; ג, ז; ח, ט) נזכרו החודשים "טבת", "אדר", "ניסן", ו"סיון", (ועי' במפרשים על שמות פ"ב פ"ב, שהאריכו בזה). ובוודאי שמות החודשים נתקבלו גם כן מסיני, אלא שהיו בבחינת תורה שבעל פה (בני יששכר, מאמרי חודש ניסן, מאמר א), ויש טעם לכל השמות של החודשים, למה נקרא כך, זה ניסן וזה אייר, וכן כולם (מאור עינים פר' תרומה).

מקור השם חודש 'טבת'

כאמור, חודש 'טבת' נזכר פעם אחת בכל התנ"ך, במגילת אסתר (ב, טז) "בַּיּוֹדֵשׁ הַעֲשִׂירִי הוּא יוֹדֵשׁ טֵבֵת".

הטעם שנקרא חודש 'טבת'

'טבת' - מלשון 'טוב', שנעשתה בו טובה לישראל, כי בחודש זה נהרגו סיחון ועוג - שנתירא משה מהם (ספר "מנות הלוי" - אסתר ב, טז). וכן אסתר שגרמה 'טוב' לישראל - על ידי ביטול גזירת המן, נלקחה לבית אחשוורוש בחודש 'טבת' (תורה שלמה על מגילת אסתר שם).

צירוף שם הוי"ה של החודש

מובא בספרים הקדושים, שלשם הוי"ה ב"ה - יש י"ב צירופים, כנגד י"ב חודשי השנה, לכל חודש צירוף אחר (עי' בריקאנטי פר' תצוה ד"ה ועשית, וברגל ישרה מער' י אות ו). והצירוף של חודש 'טבת' - הוא היה"ו, ויוצא מסופי תיבות של הפסוק (תהלים לד, ד) "גִּדְלוּ לַיהוָה אֱתֵי תְרוֹמָתָהּ שְׁמוֹ יְיָהוּ" (שחודש זה מצורף לימי החנוכה עם חודש כסלו, וניתנו הימים להודות ולהלל, ולכן נרמז שם החודש בפסוק "גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו" - בני יששכר מאמרי חודש כסלו מאמר א, וע"ש רמזים נפלאים לחודש זה ומזלו).

האות שכנגד החודש

כתוב בספר יצירה (פרק ה), שיש י"ב אותיות פשוטות, (דהיינו שלא שייך בהן דגש ורפוי, מלבד שלש אותיות נוספות שלא שייך בהן דגש ורפוי, והם: א' מ' ש', שאינן נקראות אותיות פשוטות, אלא שלש אמות - קהלת יעקב ערך מו), ואלו הן: ה' ו' ז' ח' ט' י' ל' נ' ס' ע' צ' ק'. ובאלו האותיות צר הקב"ה י"ב מזלות בעולם, וי"ב חודשים בשנה, וי"ב מנהיגים בנפש. ובאות ע' - יצר הקב"ה את מזל 'גדי' בעולם, ואת חודש 'טבת' בשנה, ואת 'הכבד' בנפש. עיין שם.

פתגם המלך

מי שיש לו אהבת ישראל
בנקל יכול לבוא לאהבת שמים

(הרי"צ מדוילנא)

עם סגולה

על ידי "סיפורי מעשיות" של צדיקים - זוכין לטהרת המחשבה, ולהמתיק הדינים, ועל ידי זה ניצול מכל הצרות. גם על ידי סיפורי מעשיות של צדיקים - מתעורר ומתלהב הלב בהתעוררות גדולה ובחשק נמרץ, וכמה צדיקים נוראים סיפרו שעיקר ההתעוררות שלהם לה' יתברך - היה על ידי סיפורי מעשיות מצדיקים (מוהר"ן ז"ל בליקוטי עצות, וספר סגולות ישראל מער' ס אות כ).

דיני עשרה בטבת

מטרת התענית

א. ביום עשרה בטבת - סמך מלך כבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים, והביאה במצור ובמצוק (יחזקאל כד-ב, ר"ה יח: ורמב"ם פ"ה מהל' תעניות ה"ב). ומפני כך, תיקנו הנביאים להתענות ביום עשרה בטבת, מפני הצרות שאירעו בו, וכדי לעורר את הלבבות לשוב בתשובה ממעשינו הרעים, וממעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, שגרמו לפורעניות הללו, ושכגללם אנחנו עדיין בגלותינו, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב דרכינו, כמו שנאמר (ויקרא כו, מ) "והתוודו את עוונם ואת עון אבותם" (רמב"ם פ"ה מהל' תעניות ה"א, שלחן ערוך סי' תקמט ס"א, משנה ברורה סק"א וסק"ב, כף החיים סק"ב, וחזון עובדיה ד' תעניות עמ' א והלאה).

ב. ולכן חייב כל אדם לעורר לבו לתשובה בימים הללו, ולקונן ולהצטער על המאורעות הקשים שאירעו בימים הללו, ולשוב ממעשיו הרעים, כי התענית איננה העיקר, כמו שכתוב באנשי נינוה (יונה ג, י): "וירא ה' את מעשיהם", ואמרו חז"ל (תענית טז): "את שקם ואת תעניתם' לא נאמר, אלא 'את מעשיהם', שהעיקר הוא שינוי המעשים, והתענית היא הכנה לתשובה. ואותם האנשים שהולכים לטייל בזמן התענית, ומעבירים הזמן בדברים בטלים - עזבו את העיקר ותפשו את הטפל. והחי יתן אל לבו, לעורר עצמו לתשובה, ולא יעשה תעניתו כמצוות אנשים מלומדה, וימעט בשיחה ככל האפשר כדי שלא יבוא לידי שחוק (משנ"ב סק"א, כה"ח סק"ב, ופסקי תשובות אות א).

הכרזה

ג. מנהג הספרדים שהשליח ציבור מכריז על התענית בשבת שלפניה, לאחר קריאת התורה קודם 'אשרי'. והאשכנזים לא נהגו בזה (ש"ע ורמ"א סי' תקנ ט"ד, כה"ח ס"ק כד והלאה, וחזון עמ' ח).

החייבים והפטורים

ד. כל איש ואשה הבריאים מגיל מצוות - חייבים להתענות בתענית

זו, ואסור לפרוץ גדר. ולא יפטרו את עצמם בטענות שוא ומדוחים, כי ה' יראה ללבב. ואמרו חז"ל (תענית יא): בזמן שישראל שרויים בצער, ופירש אחד מהם, באים שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם, ומניחים ידיהם על ראשו, ואומרים: פלוני זה שפירש מן הצבור - אל יראה בנחמת צבור. אלא יצער אדם עצמו עם הצבור, שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור, שנאמר 'וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה', וכי לא היה לו למשה כר אחד או כסת אחת לישב עליה? אלא כך אמר משה: הואיל וישראל שרויין בצער - אף אני אהיה עמהם בצער. וכל המצער עצמו עם הצבור - זוכה ורואה בנחמת צבור (ש"ע סי' תקנ ט"א, וחזון עמ' מג).

ה. גם תלמידי חכמים השוקדים על תלמודם - חייבים להתענות, ואף על פי שעל ידי כך ימעטו מלימודם. וכן מלמדי תינוקות - חייבים להתענות. ואין צריך לומר שהפועלים והפקידים והשכירים ושאר בעלי מלאכה - כולם חייבים להתענות (חזון עובדיה עמ' מג).

ו. אף בעלי הברית (דהיינו: אבי הבן, הסנדק, והמוהל) - חייבים להתענות כמו כל הציבור. וכן חתן בתוך שבעת ימי המשתה שלו - חייב להתענות. ורק בתענית שחל בשבת ונדחה ליום ראשון - אינם צריכים להשלים את התענית עד סופה, אלא רשאים לאכול לאחר תפילת מנחה גדולה (ש"ע סי' תקנט ט"ט, משנ"ב וכה"ח שם, וחזון עמ' מז).

ז. נשים מעוברות - פטורות מהתענית, ואפילו אינן מצטערות, ואסור להן להחמיר על עצמן, מפני שהן מחלישות את עצמן ואת העובר. ומעוברת - היינו לאחר שעברו שלשה חדשים מתחילת הריונה. ומכל מקום אם סובלת מהקאות ומיחושים או מחולשה יתירה - יש להורות לה אפילו בתחילה הריונה ממש שלא תצום (ש"ע סי' תקנד ט"ה, ורמ"א סי' תקנ ט"א, משנ"ב סק"ג, כה"ח סק"ה, פס"ת אות א, וחזון עמ' נז והלאה).

ח. יולדת או מפלת - בתוך שלשים יום ללידה או להפלה - פטורות מן התענית. ומיום שלשים ואחד עד

לאחר כ"ד חודש מהלידה, אם האשה מניקה בפועל - לא תתענה. אך אם אינה מניקה בפועל, ומרגישה שיש בכוחה להתענות - תתענה, ואם מרגישה חולשה ואין בכוחה להתענות - פטורה מן התענית. וכן הדין במפלת, מיום שלשים ואחד להפלה עד לאחר כ"ד חודש, שאם מרגישה חולשה - פטורה מן התענית (פסקי תשובות אות א, וחזון עובדיה עמ' נט והלאה).

ט. חולה שאין בו סכנה - פטור מן התענית, ואסור לו להחמיר על עצמו. וכן מי שהיה חולה ונתרפא, ויש חשש שעל ידי התענית יחזור לחוליו - פטור מן התענית (משנ"ב סק"ד, כה"ח סק"ז, וילקו"י קש"ע סי' תקנ ט"ב).

י. זקן שתש כחו - והרופא אומר שהתענית יכולה להזיק לו - אין לו להתענות. וכל שכן אם הוא זקן מופלג והוא חלוש - שאסור לו להתענות כלל (כה"ח סק"ו, פס"ת אות ב, וחזון עמ' סה).

יא. ילדים קטנים - פטורים מן התענית לגמרי, ואין לחנכם אפילו לתענית שעות. וקטנים - הכוונה ילד עד גיל שלש עשרה, וילדה עד גיל שתיים עשרה (משנ"ב סק"ה וביה"ל ד"ה הכל חייבים, וחזון עמ' סו).

יב. כל אלו - שאמרנו שפטורים מן התענית - מותרים לאכול אפילו בשעות הבורק, ואינם צריכים להתענות כלל אפילו לא תענית שעות. וגם אינם צריכים להשלים התענית ביום אחר. אבל לא יאכלו מעדנים ומיני תפנוקים, אלא רק מאכלים הנצרכים להם (משנ"ב סק"ה וביה"ל ד"ה אין, כה"ח סק"ז, פס"ת אות ב, וחזון עמ' נט והלאה).

התחלה וסיום

יג. זמן התענית הוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים (ש"ע סי' תקנ ט"ב, וסי' תקסד ט"א, וחזון עמ' ד' תעניות עמ' יב). ומכל מקום אם ישן שינת קבע כלילה, וקם קודם עלות השחר - אסור לו לאכול ולשתות, אלא אם כן התנה (אפילו במחשבה בלבד) שאם יתעורר קודם עלות השחר יוכל לאכול ולשתות. והאשכנזים מקילים לענין שתייה אפילו בלא תנאי. ואף ספרדי ששכח להתנות וקם קודם

עלות השחר ותאב לשתות - יש לו על מי שיסמוך. וכן מי שהיה עייף, והלך לישון בתחילת הלילה קודם שאכל ושתה, וקם באמצע הלילה - רשאי לאכול ולשתות, כי בוודאי לא היה בדעתו בשינה זו להסיח דעתו מלאכול ולשתות. וכן מי שרגיל לישון בתחילת הלילה כמה שעות, ואחר כך עומד ואוכל, נחשב לו כאילו התנה לאכול אחר השינה (ש"ע ורמ"א סי' תקסד ס"א, משנ"ב וכה"ח שם, וחזו"ע ד' תעניות עמ' ט והלאה).

שאר עניינים

יד. תענית זו - אינה אסורה אלא באכילה ושתיה בלבד, אבל רחיצה סיכה נעילת הסנדל ותשמיש המטה - מותרים בתענית זו (ש"ע סי' תקנ"ב, וחזו"ע עמ' כא. ועי' במשנ"ב סק"ו - שבעל נפש יחמיר על עצמו בכולן. אולם בחזו"ע עמ' כב, כתב, דלדין אפילו בעל נפש אין צריך להחמיר בזה). וכן מותר להסתפר בתענית זו. ויש מבני אשכנז שנהגו להחמיר שלא לרחוץ בחמין, אבל בצונן גם להם - מותר (שעה"צ סק"ח. ועי' בחזו"ע שם, שהביא הרבה מפוסקי אשכנז שהקילו בזה). וטבילת אנשים לשם טהרה - מותרת לכולי עלמא אפילו בחמין (פס"ת אות ג, וחזו"ע עמ' כב), וכל שכן שמותר אף לנשות אשכנז לרחוץ ולחוף עצמן בחמין לצורך ל"ט (שם).

קלי צום

טו. מותר ליקח לפני הצום כדורי "קלי צום", כדי להקל מעליו את צער התענית (שו"ת יביע אומר ח"ט סי' נד, ושם התייר אפי' ביוה"כ).

עישון ובשמים

טז. אדם שרגיל בעישון, ומניעת העישון תגרום לו צער, יש להתיר לו לעשן בתענית. וכן מותר להריח טבק או בשמים בתענית, [חוץ מתשעה באב שיש להחמיר בזה] (חזו"ע עמ' לב ועמ' שלט. ועי' במשנ"ב סי' תקנה סק"ח).

צחצוח השיניים

יז. מי שרגיל לצחצח שיניו או לשטוף פיו כל בוקר, ואם לא יצחצח או ישטוף ביום התענית יגרם לו צער מכך, מותר לו לצחצח שיניו או לשטוף פיו גם בתענית, רק שיזהר לכופף ראשו למטה כדי שלא יבלע מן המים (ש"ע סי' תקסז ס"ג, משנ"ב סי' יא-יב, כה"ח סי' טו, פס"ת אות א, וחזו"ע עמ' כז, וילקו"י קש"ע סי' תקנ"ב).

בליעת כדורים

יח. אדם שנוטל כדורים בקביעות, או מי שאחזו כאב ראש בתענית - מותר לו לבלוע את הכדורים בלי מים. ואם אינו יכול לבלוע בלי מים - מותר לו לבלוע עם מעט מים (פחות מ-35 גרם). ואם יש לכדורים טעם שהחיק נהנה מהם - יעטפם בניילון נצמד וכדומה ויבלעם (חזון עובדיה עמ' ל).

שכח ואכל

יט. מי ששכח שהיום תענית, ואכל או שתה, ואחר כך נזכר שהיום תענית, אין אומרים שכיון שכבר אכל אין צריך להתענות יותר, אלא חייב להמשיך להתענות עד צאת הכוכבים. אבל אינו צריך להתענות יום אחר. וטוב שיתן צדקה שיעור סעודה לעני, כדי לכפר על מה שאכל ביום התענית (ש"ע סי' תקסח ס"א, משנ"ב סי' ושיעה"צ סק"ב, כה"ח סי' טו, ומשנ"ב סי' תקמט סק"ג, וכה"ח סי' טו, וחזו"ע עמ' עז).

טעה ובירך

כ. מי שטעה ובירך ביום התענית על מאכל או משקה - יטעם משהו מן המאכל או המשקה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, [וגם לא הפסיד את התענית, כיון שטעם רק משהו] (הגאון רבי יונה בנון ז"ל - בשו"ת נחפה בכסף חאו"ח סי' ג, ומרן החיד"א ז"ל בברכי יוסף סי' תקסח סק"א - ושכן דעת הגאון רבי שבתי גרמיזאן, והגאון רבי חיים פלאגי ז"ל - בספר גזני חיים מער' ת אות מא. וכן פסק מרן הראש"ל זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"י חאו"ח סי' מא).

צדקה בתענית

כא. נוהגים ליתן צדקה לעניים במנחה של יום התענית, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו): "אגרא דתעניתא צדקתא" (משנ"ב סי' תקסו ס"ק יב, כה"ח סי' טו, וחזו"ע עמ' מב). ויש נוהגים לשער מה שהיה אמור לאכול ביום התענית - וליתן כנגד זה צדקה לעניים (משנ"ב וכה"ח שם).

נישואין

כב. מותר לקבוע נישואין בלילה שלפני התענית או בלילה שלאחריו (שערי נחמה עמ' סו בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, והליכות שלמה תעניות פי"ג ס"א, ושו"ת יביע אומר ח"ו חאה"ע ז' וזחזו"ע ד' תעניות עמ' קטו, ושו"ת אבן ישראל ח"ז סי' כח).

תפילה וקריאת התורה

כג. בתפילות שחרית ומנחה של התענית, יחיד המתענה אומר 'עננו' בשומע תפלה (שלחן ערוך סי' תקס"ג. אבל האשכנזים נוהגים שהיחיד אומר 'עננו' רק במנחה, כמו שפסק הרמ"א שם), והש"ץ אומר 'עננו' ברכה בפני עצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו' (שלחן ערוך סי' תקסו ס"א). ואחר התפילה בשחרית ובמנחה, מוציאים ספר תורה וקוראים שלשה בפרשת 'ויחל' (שלחן ערוך שם). ואין מעלים לתורה אלא מי שמתענה. וכל זה דווקא כשיש בבית הכנסת לפחות ששה אנשים שמתענים, אבל אם אין ששה מתענים - אומר הש"ץ 'עננו' בשומע תפלה כמו היחיד, ולא מוציאים ס"ת כלל. ומיהו, כשחלה התענית בשני או חמישי, שגם בימים רגילים קוראים בתורה בשחרית, אז גם כשאין ששה מתענים - מוציאים ס"ת בשחרית וקוראים שלשה "בפרשת השבוע", ויכולים להעלות לקריאה זו גם מי שאינו מתענה (כמבואר כל זה באורך בספר חזון עובדיה פורים עמ' מד-מה, ובספר חזון עובדיה ד' תעניות עמ' קח והלאה, מפי סופרים ומפי ספרים. ע"ש).

סת"ם למהדרין

• כל סוגי הסת"ם (ספרי תורה, תפילין, מזוזות, מגילות, פיסוס הקסרות, ועוד).
 • כל סוגי הכתבים (ספרדי, אשכנזי, חב"ד).

• בדיקות של תפילין ומזוזות.
 • שיפוץ וחיזוק בתי התפילין והרצועות.

להזמנות: 052-7142437 (יעקב ראש)

העלון מוקדש

להצלחת:
 חני חנינה בת דליה וכל יוצאי חלציה

לעילוי נשמת:
 מרן הראש"ל הגאון רבי מרדכי צמח בן מזל טוב זצ"ל,
 הגאון רבי יעקב חי בן מרגלית זצ"ל, הרה"צ ר' יעקב ב"ר אברהם ורחל לוי זצ"ל,
 רחל בת מרים, נוריה נורית בת עזיה, אברהם בן שרה, נתנאל בן שמחה, עזיה בת צ'חה,
 שלמה בן סלחה, חנינה בת חביבה, יוסף בן ריה, אמה בת שושנה,
 ר' יחיאל מיכל בן מרים, אור בן נעמה, ולעילוי נשמות כל מתי עם ישראל